

จะให้วัยรุ่น ถอดแบบมาจากใคร?

คุณวิทยา วุฒิไกรเกรียง

ผมรู้สึกเห็นด้วยกับคำพูดของ โทมัส มัวร์ ที่ปรากฏในหนังสือ Chicken Soup for the Soul เล่มที่ 6 มีใจความว่า “กิจกรรมธรรมดาในบ้านที่เราทำอยู่ทุกวัน สำคัญต่อจิตวิญญาณเกินกว่าความเรียบง่ายในตัวมันนัก” นั่นเพราะคุณภาพของเวลาที่ใช้กับครอบครัวของคน ๆ หนึ่งมีผลมากต่อการเรียนรู้ของคน ๆ นั้น และมากพอที่จะมีผลต่อจิตวิญญาณ ความเชื่อ รวมทั้งนิสัยใจคอด้วย ในทางจิตวิทยาสาขาพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่า เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะเรียนรู้จากการเลียนแบบได้ง่าย และคนแรก ๆ ที่จะถูกเลียนแบบก็คือคนที่เลี้ยงดูนั่นเอง ซึ่งโดยมากจะเป็นพ่อแม่

เพราะเช่นนั้นทุกครั้งที่ให้คำปรึกษากับพ่อแม่และพูดคุยถึงสิ่งที่ปัญหาของลูกวัยรุ่น คำถามที่ผมมักจะถามกลับไปก็คือว่า สิ่งที่เป็นปัญหานั้น นอกจากลูกแล้วมีใครในครอบครัวอีกบ้างที่ทำอย่างเดียวกัน เช่น ถ้าลูกชายติดบุหรี่ คำถามก็คือมีใครในบ้านบ้างไหมที่สูบบุหรี่และถ้าคำตอบคือ “มี” หรือ “ใช่” แล้วละก็ ผมก็จะใช้เวลาอธิบายถึงกลไกการเลียนแบบอย่างง่าย ๆ ให้พ่อแม่เหล่านั้นได้ฟัง และถามว่าพ่อหรือแม่พร้อมหรือไม่ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นก่อน ถ้าเขาขอมเรื่องนี้ก็ง่ายขึ้นมาที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองนั้นก็จะเป็นเรื่องที่ยากขึ้นมากในการช่วยลูกของพวกเขา จากประสบการณ์ที่ผ่านมาผมพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่พร้อมที่จะยอมเปลี่ยนแปลงตัวเอง แม้ว่าอาจต้องใช้ความพยายามอย่างมากก็ตามที

แต่หลายท่านอาจมีคำถามว่ามีปัญหาอีกมากมายที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นในหลาย ๆ ครอบครัว ที่ไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบ เช่น บางคนชอบเจาะลิ้นเจาะตัวเพื่อใส่ห่วงเหล็ก ก็ไม่เห็นว่ามีใครที่บ้านเจาะลิ้นเจาะตัวหรือบางคนก็ไปสักลาย ก็ไม่เห็นมีใครที่บ้านสักลายอย่างนั้นสักคนเดียว เราจะอธิบายถึงเรื่องเหล่านี้ได้อย่างไร ผมขออธิบายเรื่องนี้จากความรู้สึกรู้สึกของวัยรุ่นที่ผมได้มีโอกาสคุยกับพวกเขาว่า พวกเขาก็แค่รู้สึกว่าสิ่งที่เขาทำก็เป็นเพียงค่านิยมส่วนตัวไม่ได้สร้างความเดือดร้อนอะไรให้ใคร การเจาะตัวเพื่อใส่ห่วงก็ไม่ได้แตกต่างอะไรกับการเจาะหูเพื่อใส่ต่างหู หรือการสักลายตามร่างกายก็ไม่ได้แตกต่างอะไรกับผู้ใหญ่ที่ไปสักคิ้วถาวร นั่นหมายถึงว่าหากผู้ใหญ่ไม่มีคำอธิบายที่ดีพอว่าสักคิ้วมีเหตุผลมากกว่าหรือสมควรกว่าการสักลายอย่างไร หรือบอกไม่ได้ว่าสิ่งที่พวกเขาทำไม่ใช่อะไร ผู้ใหญ่ก็ไม่ควรมาบอกให้เขาเลิกทำ พ่อแม่หลายคนไม่พอใจอย่างมากที่ลูกของตัวเองทำสิ่งเหล่านี้และพยายามหาสาเหตุว่าลูกวัยรุ่นสร้างปัญหาเพราะอะไร มีพ่อแม่หลายคนเชื่อว่าเป็นเพราะพวกดารานักร้องที่เป็นแบบอย่างให้ลูกของตนเลียนแบบ แน่แน่นอนว่าในทางจิตวิทยาเราสามารถอธิบายแบบนั้นได้ว่าวัยรุ่นจะ

เลียนแบบคนที่เขาชื่นชอบ คนที่เป็นเหมือนวีรบุรุษของพวกเขา แต่ก็เ็นภาพสะท้อนกลับไปยังครอบครัวด้วยว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ลูกของท่านเลียนแบบคารานักร้องที่เขาชื่นชอบ เพราะพวกเขาไม่มีโอกาสได้เลียนแบบจากคนในครอบครัวของเขาเอง ดังนั้นเราไม่อาจจะละเลยช่วงเวลาที่ยัยรุ่นเติบโตโดยการเลียนแบบได้ เพราะเราอาจไม่สามารถเรียกเวลานั้นกลับมาได้อีกเลย ถ้าเราให้เขาเชื่อและศรัทธาในสิ่งที่ใดหรือใครเขาจะเป็นอย่างสิ่งนั้นหรือผู้นั้น

อย่าเพิ่งเข้าใจผิดว่าผมกำลังตำหนิสถาบันครอบครัวแต่ในฐานะของผู้ที่ทำงานให้คำปรึกษากับวัยรุ่นและพ่อแม่ผมใคร่ขอจะเตือนท่านทั้งหลายที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือกำลังจะเป็นในไม่ช้าถึงความจริงที่เกิดขึ้นกับสังคมวัยรุ่น ปัญหาข้างต้นอาจเป็นเพียงบางส่วนของพ่อแม่บางครอบครัวก็ไม่ได้มองว่าเป็นสาระสำคัญอะไร แต่จริง ๆ แล้วพฤติกรรมการเลียนแบบมีผลกระทบต่อบุตรหลานของท่านอย่างมาก และมากพอจะทำให้เกิดปัญหาใหญ่ ๆ ตามมา ท่านทราบหรือไม่ว่าจากสถิติในปีที่ผ่านมาของผู้ใช้บริการสายด่วนวัยรุ่นจำนวน 6,300 สาย (สถิติ 2003) เป็นเรื่องตั้งครรภ์และทำแท้งมากถึงร้อยละ 35 และมีเพียงไม่ถึงร้อยละ 10 ที่วัยรุ่นเหล่านั้นบอกเรื่องนี้แก่พ่อแม่ของตน นั่นหมายถึงว่ามีพ่อแม่จำนวนมากที่ไม่มีโอกาสทราบเลยว่าลูกสาวของตนเคยผ่านการตั้งครรภ์และทำแท้งมาแล้ว (จากการสำรวจอัตราการทำแท้งปี 2003 อยู่ที่ประมาณ 3 แสนคน) ที่น่าสนใจก็คืออัตราของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นซึ่งเป็นสาเหตุของการตั้งครรภ์และทำแท้งนั้น มีสูงขึ้นอย่างเกี่ยวข้องกับรูปแบบการสัมพันธ์ทางเพศของดารา นักร้อง ไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศ สิ่งนี้จะพอเป็นภาพสะท้อนได้หรือไม่ว่า เมื่อท่านไม่มีเวลามากพอจะเป็นแบบแก่วัยรุ่นของท่าน พวกเขา ก็จะหาแบบอย่างที่เขาชื่นชอบและเลียนแบบในสิ่งที่เขาทำ ไม่ว่าจะ การแต่งตัว การพูด หรือแม้กระทั่งเรื่องค่านิยมในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่กล่าวไปข้างต้น

มีเรื่องหนึ่งที่ผมค่อนข้างเป็นห่วง และเชื่อว่าพ่อแม่หลายคนก็น่าจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน นั่นคือ ข่าวที่พูดถึงพฤติกรรมเลียนแบบการฆ่าตัวตาย ตอนนี้มีอัตราการทำตัวตายในวัยรุ่นราว 9.6 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน นั่นหมายความว่าในประชากรวัยรุ่น 15 ล้านคนในประเทศไทยจะมีคนที่ฆ่าตัวตายถึง 1,440 คน แต่ตัวเลขนี้ได้รับการคาดหมายว่าเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของอัตราที่แท้จริง ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนนักว่าพฤติกรรมฆ่าตัวตายนั้น เป็นพฤติกรรมเลียนแบบจริงหรือไม่ แต่มีข้อสังเกตว่าเมื่อมีดาราหรือนักร้องที่ได้รับความนิยมมากเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย ก็จะมีจำนวนของผู้ฆ่าตัวตายสูงมากในช่วงนั้น หรือหากหนังสือพิมพ์ลงข่าวฆ่าตัวตาย ก็จะมีผู้ที่ฆ่าตัวตายด้วยวิธีเดียวกันเพิ่มขึ้น เช่นเมื่อมีข่าวลงการฆ่าตัวตายด้วยการโดดจากที่สูง ก็จะมีคนที่ฆ่าตัวตายด้วยวิธีนี้เพิ่มขึ้น ทุกวันนี้สังคมไทยมีความรีบร้อนและแข่งขันมากขึ้น หลาย ๆ ครอบครัวมีเวลาให้ลูกน้อยลง มีครั้งหนึ่งผมคุยกับน้องผู้หญิงอายุ 20 ปี เป็นเด็กเรียนดี เกเรดเฉลี่ยสามกว่า ๆ คุณพ่อคุณแม่ก็ประกอบอาชีพการงานมั่นคง แต่เธอกลับ

รู้สึกขาดความรัก เธอเคยฆ่าตัวตายสองครั้ง ครั้งแรกโดยการกรีดข้อมือ แต่คุณพ่อนำส่งโรงพยาบาลได้ทันทีครั้งที่สองเธอกินยานอนหลับบ้าง ยาอื่น ๆ บ้าง กินรวดเดียว 50 เม็ด เธอหลับไปสองวันแล้วตื่นขึ้นมา โดยที่ไม่มีใครในบ้านทราบเลยว่าเธอพยายามฆ่าตัวตาย จากตัวอย่างนี้คงสะท้อนอะไรบางอย่างในสังคมไทย ครอบครัวที่พ่อแม่ตำแหน่งใหญ่โต มีอาชีพมั่นคง และดูเหมือนมีเพียงพร้อมทางด้านวัตถุ แต่นั่นไม่ได้ช่วยตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของลูกได้เลย ซึ่งจริง ๆ แล้วผมเชื่อว่าพ่อแม่ทุกคนทำงานหนักก็เพื่อความสุขสบายของครอบครัวตัวเองเท่านั้น ดังนั้นถ้าท่านได้ตระหนักถึงเรื่องนี้มากขึ้น ผมหวังว่าเราจะมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับลูก ๆ มากขึ้น

ข้อได้เปรียบข้อหนึ่งที่ทำให้หลาย ๆ ครอบครัวสบายใจ นั่นก็คือการเป็นครอบครัวคริสเตียน เป็นครอบครัวที่มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง แต่ถึงอย่างนั้นก็ดีกว่าที่ไม่ควรที่จะละเลยที่จะใช้เวลาอยู่กับลูกของตน นั่นเพราะจากสถิติของผู้ใช้บริการสายด่วนวัยรุ่นมีถึงร้อยละ 14 ของผู้ที่โทรมาที่เป็นคริสเตียน และปัญหาที่วัยรุ่นคริสเตียนพบกับวัยรุ่นทั่วไปก็ไม่ได้มีความแตกต่างกัน มีหลายคนเช่นกันที่พลาดพลังตั้งครรัทโดยที่พ่อแม่บางคนไม่มีโอกาสทราบเลย พ่อแม่หลายคนอาจมีข้อสงสัยว่าจะอย่างไรจึงจะสามารถเข้าใจลูกหรือวัยรุ่นได้ ผู้ที่ดูแลอนุชนและเยาวชนอาจมีข้อสงสัยอย่างไรจึงจะสามารถเข้าใจเขาได้ ผมใคร่แนะนำทางเลือกบางประการดังนี้ ประการแรกท่านต้องเรียนรู้และเข้าใจเรื่องธรรมชาติของวัยรุ่น มีหลายครั้งที่มีความสับสนระหว่างธรรมชาติของวัยและเรื่องปัญหาของวัย เช่นเรื่องวัยรุ่นติดเพื่อน โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนกลางนั้นถือได้ว่าเป็นธรรมชาติของวัย เราจึงไม่สามารถไปบังคับใจหรือฝืนใจได้มากนัก แต่เราสามารถควบคุมระดับให้อยู่ในความพอดีได้ ประการที่สองขอให้ท่านได้มีโอกาสลงทุนในการใช้เวลาพร้อมกับเขามากขึ้น นี่เป็นเหตุผลง่าย ๆ ที่ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “มนุษย์สัมพันธ์” แต่ขอให้เราพิจารณาเรื่องการใช้เวลากับวัยรุ่นสักหน่อย มีหลายคนที่ใช้เวลากับวัยรุ่นจริง แต่เป็นคนละความหมายกับการใช้เวลาอยู่กับวัยรุ่นอย่างที่ผมหมายถึง เช่น บางคนให้ลูกไปเล่นกอล์ฟกับตน เพราะตัวเองชอบเล่นกอล์ฟแต่ลูกอาจไม่ชอบก็ได้ บางคนบังคับให้ลูกเรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการและไปนั่งควบคุมความประพฤติเขา อย่างนี้คงไม่ใช่การใช้เวลาที่ถูกต้องนัก หากแต่ผมหมายถึงการใช้เวลาร่วมกับเขาและอยู่ในโลกเดียวกับเขา ผมประทับใจที่พ่อแม่บางคนหัดเล่นฟุตบอลเพื่อจะได้ใช้เวลากับเขา หรือแม่บางคนก็ไปคอนเสิร์ตเพลงร็อกกับลูกสาวได้ เมื่อท่านเริ่มเป็นฝ่ายให้เขาก่อน ท่านจะสามารถเอาชนะใจของเขาได้ และสามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับเขาได้ ผมจำได้ว่าครั้งหนึ่งมีโอกาสไปเที่ยวสวนสนุกเมื่อตอนอยู่ในระดับอนุชน และอาจารย์ที่เป็นผู้ดูแลอนุชนก็ไปกับเราคู่เพื่อน ๆ และผมรู้สึกว่าอาจารย์ท่านนี้เป็นส่วนหนึ่งของพวกเรา ดังนั้นเมื่อท่านสอนเราหรือขอความร่วมมือจากเราครั้งใด ก็จะได้รับความร่วมมือและเชื่อฟังทุกครั้งไป ประการสุดท้ายขอให้เราเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูดนั้น เพราะความที่เรามีประสบการณ์มาก บางครั้งทำให้บางทีเราไม่รอฟังวัยรุ่นของเราให้จบเสียก่อน แต่

มักจะสรุปหรือตัดบทราวกับว่าเราเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว นั่นอาจทำให้เราพลาดที่ฟังในสิ่งที่สำคัญมากก็เป็นได้

จริง ๆ แล้วมีวิธีการมากมาย ที่ท่านจะสามารถเอาชนะใจวัยรุ่นได้ แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือหัวใจที่มีความห่วงใย ความรักที่มีให้แก่น้องอย่างแท้จริง หวังว่าท่านจะมีโอกาสอธิษฐานเพื่อสำหรับบุตรหลานของท่านหรือวัยรุ่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของท่านมากเท่าที่จะมากได้ และหากท่านไม่มีบุตรหลานที่เป็นวัยรุ่นแล้วหรือไม่ได้รับผิดชอบดูแลวัยรุ่นก็ตามที หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะมีโอกาสอธิษฐานเพื่อบุคคลในคริสตจักรของท่านซึ่งมีความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ ในการเป็นพ่อแม่และในการเป็นผู้ดูแลวัยรุ่นทั้งในคริสตจักรเอง และในสังคมทุกวันนี้ อย่าลืมว่า “ถ้าท่านเอาชนะใจวัยรุ่นไม่ได้ในวันนี้ เขาจะทำให้ใจของท่านแตกสลายในวันหน้า”

ที่มา : พระคริสตธรรมประทีป สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย, ปีที่ 55 ฉบับที่ 302 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2005, หน้า 31-34.